

ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๖

๑. ชิวหามชฺฌ เป็นกรณีของอักขระอะไร อักขระเหล่านี้ เกิดในฐานไหน เรียกว่าอะไร ฯ
๒. สนธิกริโยปกรรม คืออะไร สนธิกริโยปกรรมอะไรบ้าง ใช้ได้ครบทุกสนธิ ฯ
ปณฺฑุปลาโสวทานิสฺสิตฺตํ ทบฺบํ ใด เป็นสนธิอะไรบ้าง ฯ
๓. วิเสสนสัพพนาม แบ่งออกเป็นกี่อย่าง ๆ ไหนมีศัพท์อะไรบ้าง ฯ อิมํ กับ อิหํ เหมือนกันและต่างกันอย่างไร ฯ
๔. นบุพพบท กัมมชารยสมาส กับ นบุพพบท พหุพพิหีสมาส ต่างกันอย่างไร
จงตอบพร้อมด้วยอุทาหรณ์ ฯ อปริมาณสีลกฺขณฺฐโคปนํ, ปณฺจทฺตฺสึลกฺกมฺมการโก (ปุคฺคโล)
เป็นสมาสอะไรบ้าง จงตั้งวิเคราะห์มาดูตามลำดับ ฯ
๕. ตัทธิตนํ ว่าโดยย่อ ท่านแบ่งเป็นกี่อย่าง มีหลักเกณฑ์การแบ่งอย่างไร ฯ นาคโร
กับ นาคริโก ลงปัจจัยในตัทธิตอะไร วิเคราะห์มาดู ฯ
๖. วิภัตตินาม กับ วิภัตติอาชยาด เหมือนกันและต่างกันอย่างไร ฯ จงแจก
ฉา ธาตุ ในกัตตุวจาก วิภัตติหมวตกาลาติปัดติ เฉพาะปรัสสบท มาดู ฯ
๗. คำว่า “ กิตฺก ” มีความหมายอย่างไร ฯ ภยทสฺสาวิ (ภิกฺขุ) เป็นรูปและสาธนะ
อะไร จงวิเคราะห์มาดู ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. เป็นกรณีของอักษร ๘ ตัว คือ อี อี จ ฉ ช ฌ ญ ย อักษร เหล่านี้ เกิดที่เพดาน เรียกว่า ตาลุชา ฯ

๒. คือ วิธีเป็นอุปการะแก่การทำสนธิ สนธิกิริยาปกรณ ๔ อย่าง คือ โลไป ๑ อาเทโส ๑ อาคโม ๑ ปกติ ๑ ใช้ได้ครบทุกสนธิ ฯ ตัดบทเป็น ปณฺหุปลาโส-อิ-วิทานิ-อสิ ระหว่าง ปณฺหุปลาโส + อิ-วิทานิ-อสิ ต่อกัน ลบ อิ สระเบื้องปลาย สนธิเข้าเป็น ปณฺหุปลาโส-วิทานิ-อสิ เป็นปรโลปสระสนธิ ระหว่าง ปณฺหุปลาโส+วิทานิ ต่อกัน ลบ อิ สระเบื้องปลาย สนธิเข้าเป็น ปณฺหุปลาโสวิทานิ เป็นปรโลปสระสนธิ ระหว่าง ปณฺหุปลาโสวิทานิ + อสิ ต่อกัน ลบ อ สระเบื้องปลาย สนธิเข้าเป็น ปณฺหุปลาโสวิทานิสิ เป็นปรโลปสระสนธิ ฯ

๓. แบ่งออกเป็น ๒ อย่าง คือ (๑) อนิยมวิเสสนศัพท์พนาม มีศัพท์ ๑๓ ศัพท์ ได้แก่ ย อณฺณ อณฺณตฺร อณฺณตฺม ปร อปร กตฺร กตฺม เอก เอกจฺจ สพฺพ ก็ อุกฺย (๒) นิยมวิเสสนศัพท์พนาม มีคำศัพท์ ได้แก่ ต เอต อิม อมุ ฯ ที่เหมือนกัน คือ ศัพท์เดิมมาจาก อิม ศัพท์ และเป็นทฤติยวิภตติได้เหมือนกัน ที่ต่างกัน คือ อิม เป็น ได้ครบทั้ง ๓ ลิงค์ ส่วน อิหิ เป็นเฉพาะนบุสกลิงค์อย่างเดียว และเป็นได้ทั้งปฐมวิภตติ และทฤติยวิภตติ ฯ

๔. ต่างกันอย่างนี้ คือ นบุพพท กัมมชารยสมาส ใช้ปฏิเสธนาม ซึ่ง แปลว่า สิ่งนี้ไม่ใช่สิ่งนั้น อ. อนสฺโส สัตว์นี้ไม่ใช่หมา ส่วน นบุพพท พหุพพิหิสมาส ใช้ปฏิเสธคุณและกิริยา ซึ่งแปลว่า มี...หามาได้ หรือ ไม่มี อ. อปฺตุตโก บุคคลมีบุตร หามาได้ หรือ บุคคลไม่มีบุตรฯ

อปริมาณสี่กฺขนฺชฺโคปนํ เป็นฉฐฐิตูปปริสสมาส มีนบุพพท พหุพพิหิสมาส วิเสสนบุพพท กัมมชารยสมาส และ ฉฐฐิตูปปริสสมาส เป็นภายใน ตั้งวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้ :-

- นบุพพ. พหุพ. วิ. นตฺถิ ตสฺส ปริมาณนุติ อปริมาณ (สี่) ฯ
- วิ. บุป. กัม. วิ. อปริมาณ สี่ล อปริมาณสี่ล ฯ
- ฉ. ตป. วิ. อปริมาณสี่ลานํ ชนฺโห อปริมาณสี่กฺขนฺชฺโคปนํ ฯ
- ฉ. ตป. วิ. อปริมาณสี่กฺขนฺชฺสุสฺส โคปนํ อปริมาณสี่กฺขนฺชฺโคปนํ ฯ

ปญจทฺสสี่กฺมการโก (ปุคฺคโล) เป็นฉฐฐิตูปปริสสมาส มีอชารณนบุพพท กัมมชารยสมาส วิเสสนนบุพพท กัมมชารยสมาส วิเสสนนบุพพท กัมมชารยสมาส และ อสมหารทิกุสมาส เป็นภายใน ตั้งวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้ :-

- อชารณ. กัม. วิ. สี่ลฺ เหว กมฺมํ สี่ลกมฺมํ
- วิ. บุป. กัม. วิ. ทฺวํจฺจ สี่ลกมฺมํ ทฺวํจฺจสี่ลกมฺมํ
- อสมหารทิกุ. วิ. ปญจ ทฺวํจฺจสี่ลกมฺมานิ ปญจทฺวํจฺจสี่ลกมฺมานิ
- ฉ. ตป. วิ. ปญจทฺวํจฺจสี่ลกมฺมานํ การโก ปญจทฺวํจฺจสี่ ลกมฺมการโก (ปุคฺคโล) ฯ

๕. ว่าโดยย่อ ท่านแบ่งเป็น ๓ อย่าง มีหลักเกณฑ์การแบ่งดังนี้ คือ ตัทธิธ ที่ใช้ ปัจจัยแทนศัพท์ได้ทั่วไป ทั้งที่เป็นนามนาม คุณนาม และกิริยา เรียกว่า สามัญญัตถธิต ๑ ตัทธิธที่ใช้ปัจจัยแทนเฉพาะ ภาว ศัพท์ อย่างเดียว เรียกว่า ภาวตัทธิธ ๑ ตัทธิธที่ใช้ปัจจัยลงท้ายศัพท์นาม สำเร็จรูปเป็นอพยยศัพท์ แจกตามวิภตตินามทั้ง ๗ ไม่ได้

เรียกว่า อพยยตัทธิธ ๑ ๫

นาคโร ลง ณ ปัจจัย ใน รากาหิตัทธิธ

วิ. นคร เวสตีติ นาคโร (ชโน)

นคเร วา ชาโต นาคโร (ชโน) ๫

นาคริโก ลง ฦก ปัจจัย ใน ตรตยาหิตัทธิธ

วิ. นคร เวสตีติ นาคริโก (ชโน)

นาคเร วา ชาโต นาคริโก (ชโน) ๫

๖. ที่เหมือนกัน คือ วิภตติทั้งสองนั้น จัตวจะไว้ ๒ อย่างเหมือนกัน ที่ต่างกัน คือ วิภตตินาม จำแนกไว้ ๗ หมวด ทำหน้าที่แจกนามศัพท์ เพื่อเป็นเครื่องหมายให้ทราบถึง ลิงค์ วจนะ การันต์ และอายุตนิบาต ส่วนวิภตติอาชยาด จำแนกไว้ ๘ หมวด ทำหน้าที่แจกมูลศัพท์ฝ่ายกิริยาออกเป็นหมวด ๆ เพื่อเป็นเครื่องหมาย ให้ทราบถึง กาล บท วจนะ และบุรุษ ๫

แจกอย่างนี้ :-

เอก.

พหู.

อชานิสฺสา

อชานิสฺสํ

อชานิสฺเส

อชานิสฺสถ

อชานิสฺสํ

อชามิสฺสามุหา ๫

๗. มีความหมายตามพยัญชนะว่า “ศัพท์ที่เรียงรายด้วยปัจจัยกิตก์” มีความหมายตามอรรถว่า “ศัพท์ที่ประกอบด้วยปัจจัยหมู่หนึ่งซึ่งเป็นเครื่องกำหนดหมายเนื้อความของนามศัพท์ และกิริยาศัพท์ที่ต่างกัน” ๫ เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะก็ได้ กัตตุรูป ตัสสีลสาธนะก็ได้ สมาสรูป ตัสสีลสาธนะก็ได้ มีวิเคราะห์ดังนี้ :-

กัตตุ. กัตตุ.

วิ. ภยํ ปสฺสตีติ ภยทสฺสาวี (ภิกฺขุ)

กัตตุ. ตัสสีล.

วิ. ภยํ ปสฺสตี สิเลนาคีติ ภยทสฺสาวี (ภิกฺขุ)

สมาสรูป. ตัสสีล.

วิ. ภยํ ปสฺสตีตุํ สีลมสฺสาตีติ ภยทสฺสาวี (ภิกฺขุ) ๫